נחלת ה' גליון 64 – פסח תשע"ט

מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א בכותל המערבי

מעניני הפרשה
'אז ישיר משה' – הנהגת "אז" – יוצרת "שירה"
נבואות ה' לאחרית הימים
בימות מב"י מתגדל הרע, ובימות מב"ד – הוא נהפך לטוב

נחלת ה'

דבר העורך
להשכיל בנפלאות ה'
מדברי רבותינו
מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א

גליון תורני בענייני ארץ הקודש נחלת ה' – גליון 64 ניסן תשע"ט

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים – נחלת ה' (זוה"ק וירא קטו, א).

מעניינא דיומא - פסח

'אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה'
הנהגת "אז" - יוצרת "שירה"

כשהגיעה שעת גאולת מצרים – הגאולה התחילה כך:

"וְאַחַר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שַׁלַּח אֶת עַמִּי וְיָחֹגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר" (שמות ה, א).

ופרעה השיב: "נִרְפִּים הֵם עַל כֵּן הֵם צֹעֲקִים לֵאמֹר נֵלְכָה נִזְבְּחָה לֵאלֹהֵינוּ" (פסוק ח), ולכן "**תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים**", והוא הוסיף להטיל על ישראל ג"כ לקושש את התבן ללבנים.

בעקבות המצב הזה דתן ואבירם באו בתלונות על משה ואהרן - "וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן נִצָּבִים לִקְרָאתָם בְּצֵאתָם מֵאֵת פַּרְעֹה: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יֵרֶא ה' עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט **אֲשֶׁר הִבְאַשְׁתֶּם אֶת רֵיחֵנוּ בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לָתֶת חֶרֶב בְּיָדָם לְהָרְגֵנוּ**" (פסוק כ–כא).

ומחמת כן משה רבינו "אמר דברים כנגד הקב"ה" (זוהר ויגש דף רח, ב) - "וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמַר אֲ-דֹנָי לָמָה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי: **וּמֵאָז בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה** וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ" (פסוק כב–כג).

וצריך להבין, מה היתה הקושיה של משה 'לָמָה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה'? הרי בכל שנות השעבוד לא הוקשתה לו הקושיה "למה הרעותה", ולמה רק עכשיו הדבר קשה?

◈

עוד צריך להבין מה שאמרו חז"ל (שמות רבה כג, ג):

אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ בְּ**'אָז'** - שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ה, כג): **וּמֵאָז** בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה, וְהֲרֵי טִבַּעְתָּ אוֹתוֹ לַיָּם, לְכָךְ אֲנִי מְשַׁבֵּחֲךָ בְּ**'אָז'**, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב: **אָז** יָשִׁיר מֹשֶׁה.

בֹּא וּרְאֵה דֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים **בַּמֶּה שֶׁהֵם סוֹרְחִים הֵם מְתַקְּנִים**... מִמִּי הֵם לְמֵדִים מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **שֶׁבְּדָבָר שֶׁהוּא מַכֶּה הוּא מְרַפֵּא**, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ל, יז): כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֶרְפָּאֵךְ, מִמַּכּוֹת שֶׁאֲנִי מַכֶּה אוֹתָךְ, מֵהֶם אֲנִי מְרַפֵּא אוֹתָךְ.

מִנַּיִן תֵּדַע כֵּן, מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צֵא וּלְמַד מִמָּרָה, שֶׁהוֹרָה לְמֹשֶׁה **דָּבָר מַר** וְהִשְׁלִיךְ לַמַּיִם **וְנִמְתְּקוּ הַמַּיִם**, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו, כה): וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמָּיִם... עֵץ מַר הָיָה וְהִמְתִּיק הַמַּיִם הַמָּרִים. וְכָךְ מֹשֶׁה לֹא קִנְטֵר אֶלָּא בְּאָז, וּבַמֶּה שֶׁסָּרַח תִּקֵּן מַעֲשָׂיו וְאָמַר: אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה".

וצריך ביאור מה המשמעות של "אז" – ואיך משתמע בו הענין שבמה שה' מקלקל בו הוא מתקן?

◈

"הודאה" – "הוד" – "אז"

המפתח להבנת הדברים נמצא בדברי חז"ל (תיקוני זוהר תיקון י"ג, דף כח, ב):

הַשְּׁמִינִי בְּהוֹדָאָה, וּבוֹ הָיָה מְשַׁבֵּחַ דָּוִד הוֹדוּ לַה', וְזֶה **הוֹד** וַדַּאי... וּבוֹ שִׁבַּח מֹשֶׁה **'אָז'**, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב **אָז** יָשִׁיר מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא **הוֹד** שֶׁנָּתַן לְמֹשֶׁה, **אָז** תִּקְרָא וַה' יַעֲנֶה.

וביאר הגר"א (סס. דף כט, ב מדפי הגר"ח): "אז כו'. רוצה לומר, הוד - ספירה שמינית כנ"ל, וזהו **"אז". א'** - כתר, על **ז'** - מחכמה עד הוד".

למדנו שיש קשר בין שלשת המושגים הללו: **"הודאה" – "הוד" – "אז".**

◈◈◈

ז' ספירות תחתונות – הנהגת המשפט
"כתר" – הנהגת היחוד

ונקדים לבאר:

כתוב (דברי הימים א – כט,יא): 'לְךָ ה' - [א] הַגְּדֻלָּה [ב] וְהַגְּבוּרָה [ג] וְהַתִּפְאֶרֶת [ד] וְהַנֵּצַח [ה] **וְהַהוֹד** [ו] כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ [ז] לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ'.

בפסוק זה נמנו **שבע מידות של הנהגה** – שהקב"ה מנהיג בהם את העולם הזה. והן: **"חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד מלכות"** (עיין זוה"ק ח"ג דף סב, א). ומעליהם יש עוד **שלש מידות עליונות** של הנהגה – שה' מנהיג בהם במקצת בימות המשיח, ובעיקר באלף השביעי, והם נקראות **"כתר, חכמה, בינה"**, וכדלהלן. ואם מתחילים למנות מ"כתר" – יוצא ש"הוד" היא מידה **שמינית.** וזהו שכתב הגר"א: **"הוד - ספירה שמינית".**

◈

ומבאר הגר"א ("ליקוטי הגר"א" המולפס בסוף ספר "ספלא דמסיעותא" דף לט טור ב'):

ז' מידות תחתונות – "הן סדר ההנהגה **לפי מעשה בני אדם"**, והם נקראים **"הנהגת**

דבר העורך

תקופה קצרה לאחר שנכנסו ישראל לארץ אחרי יציאת מצרים, השתעבדו עם ישראל תחת ידי המדינים, באותה תקופה, גדעון, שהיה הוא זה שנבחר להושיע את עם ישראל, עמד בשדה וחבט חיטים בכדי להבריח אותם מיד מדין, ואז בא אליו המלאך ואמר לו 'ה' עמך גבור החיל', אמר לו גדעון 'בי אדני ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאתיו **אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה'** ועתה נטשנו ה' ויתננו בכף מדין'. (שופטים ו, יג).

ומפרש רש"י [עפ"י חז"ל] **'אשר ספרו לנו אבותינו.** פסח היה, אמר לו: אמש הקרני אבא את ההלל, ושמעתיו שהיה אומר 'בצאת ישראל ממצרים'. **ועתה נטשנו.** אם צדיקים היו אבותינו, יעשה לנו בזכותם, ואם רשעים היו, כשם שעשה להם נפלאותיו חנם כן יעשה לנו, ואיה כל נפלאותיו'.

ומיד אח"כ (פסוק יד) 'ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין'. ומפרש רש"י **'ויפן אליו.** הקדוש ברוך הוא בעצמו. **בכחך זה.** בכח הזכות הזה שלמדת סניגוריא על בני, כך דרש רבי תנחומא' (מלכים תנחומא שופטים ז).

כמו אז כן היום ובמשך אלפי שנים, יושבים כל עם ישראל בליל הסדר ומספרים לבניהם את הניסים הגדולים שעשה עמנו ה' במצרים.

אנו רואים **שהמסקנא של גדעון מסיפור יציאת מצרים היתה הנאמנות של הקב"ה לעמו ישראל בכל מצב** [ואף שעם ישראל מצדם לא שמרו על הנאמנות שלהם כלפי הקב"ה], ומכח זה בא גדעון כביכול בטענה לפני הקב"ה שגם כעת עליו להציל את עמו ישראל, ואפילו אם אינם ראויים שייעשה להם נס, מכל מקום כשם שעשה נפלאותיו לאבותינו במצרים, כן יעשה לנו.

וכפי שאנחנו רואים מכאן, וכן הדברים מפורשים בפסוקים רבים, **סיפור יציאת מצרים לא בא ללמדנו רק את יסודות האמונה ביכולת ה' ובכחו,** אלא גם [ובעיקר] את בחירת עם ישראל והברית של הקדוש ברוך הוא עמנו, **ונאמנותו לברית אתנו בכל מצב.**

וכמו שמבארת התורה (דברים ז, ח) שמיציאת מצרים אנו למדים ש'כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך **ולא ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע להם'** [וכמו שמבואר בהמשך הפסוקים שם שמביא ראיה לכך מיציאת מצרים].

*

בפסוקים רבים אנו רואים שהתכלית שרוצה התורה שנלמד מיציאת מצרים, הוא הענין הזה של **בחירת הקב"ה בעם ישראל והנאמנות שלו לברית אתנו ושלא יעזוב אותנו בכל מצב.** ונביא כאן רק ממקום אחד בתהלים (פרק עח) בו מבאר דוד המלך בצורה מפורשת מה היא התכלית של סיפור יציאת מצרים, וכך הוא אומר: "אשר שמענו ונדעם ואבותינו ספרו לנו. לא נכחד מבניהם, לדור אחרון מספרים תהלות ה' ועזוזו ונפלאותיו אשר עשה. ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל **אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם**", כלומר נצטוינו מהקב"ה לספר לבנינו את נפלאותיו אשר עשה במצרים [וכמו שממשיך הפרק בהמשך וכדלהלן], ומה היא המטרה של הסיפור: "למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקומו ויספרו לבניהם. **וישימו באלהים כסלם** ולא ישכחו מעללי אל ומצותיו ינצרו". ואח"כ מפרש באריכות כיצד יוצאי מצרים לא עשו כן אלא שכחו עלילותיו ולא בטחו בישועת ה', ובכל אופן ה' המשיך לעשות את החסדים שלו עמם, וכך ממשיך כל הפרק ומדבר על כך שה' לא עוזב את עמו ישראל למרות שהם שוב ושוב שוכחים את חסדי ה' ולא זוכרים את ישועתו כאשר מגיעים מצבים קשים.

*

ולימוד נוסף למדנו מכאן, שגם כאשר ישנם ניסים גלויים, אפשר לא לשים לב אליהם ולהיות במצב של 'לא השכילו נפלאותיך', עד שעם ישראל אמרו במדבר 'היש ה' בקרבנו אם אין' (שמות יז, ז), ועל כך חרה אפו של ה' ואמר להם 'תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם, ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני' (רש"י שם, ומקורו משמות רבה כו, ב; תנחומא יתרו ג).

ובשביל שלא נהיה גם אנחנו במצב זה של לא השכילו נפלאותיך, מוטל עלינו להתבונן בכל הניסים המקיפים אותנו, שבלא התבוננות הם נראים לנו מובנים מאליהם, אך אם נתבונן נראה **כיצד מציאות החיים שלנו אינה מסתדרת כלל וכלל לפי כללי הטבע הרגילים.**

אלפי שנים חלפו מאז יציאת מצרים, עם ישראל גלה גולה אחר גולה, אך הברית של הקדוש ברוך נותרה איתנה כבעבר, ולאחר קרוב לאלפיים שנים בגלות אנחנו זוכים לראות בעינינו כיצד הקדוש ברוך הוא אוהב את בניו וכיצד הוא דואג לקיים את הברית שכרת עם עמו.

לפני יותר מאלפיים שנים התנבא הנביא יחזקאל (לו, ח – י) 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא. כי הנני אליכם ופניתי

לתרומות והנצחות: 08-9298425 הערות והארות בפקס: 1538-9298425 או במייל nh613nh613@gmail.com ניתן לקבל את העלון במייל הנ"ל או בפקס.

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס או בנדרים פון טל' 037630585 קוד 835. כל תרומה תסייע בהפצת תורת ארץ הקודש.

אליכם ונעבדתם ונזרעתם. והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה ונשבו הערים והחרבות תבנינה. והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו'.

במשך הזמן היה נראה על פי דרך הטבע שאין סיכוי שהנבואות האלו יתגשמו, כאשר ארץ ישראל היתה מדבר שממה במשך שנים ארוכות ולא היה נראה שהמצב הזה הולך להשתנות, ונראה כאן קצת סקירה על המצב שהיה כאן עד לפני תקופה קצרה יחסית, וכיצד היה היחס של אנשים הרחוקים מאמונה, שלא ראו אלא את מה שנראה לעיני בשר - לנסיונות של חידוש היהודי בארץ שהתחילו אז [הנתונים שלהלן נשלחו לנו על ידי אחד התלמידי חכמים מקוראי הגליון, ותודתנו נתונה לו מעל גבי במה זו].

*

בשנת תר"י הכריז שופט בית המשפט העליון בגרמניה כי "יהודי המעדיף מדינה ועם שאינם קיימים על פני גרמניה, מן הראוי לשימו תחת הגנה משטרתית, לא משום שדעותיו מסוכנות אלא משום שברור כי הוא מטורף".

לוסין וולף נשיא האגודה האנגלו יהודית ממנהיגי הרפורמים באנגליה כתב בספרו: "היהודים קיבלו את פיזורם כעובדה בלתי הפיכה ודרשו זכויות פוליטיות והכללה חברתית בקרב האומות", התוכנית לעלות לארץ ישראל היא "הסוג הבזוי ביותר אם לא הנלעג ביותר של אידיאליזם שאי פעם הונח לפני שרידי צאצאיו של עם גדול".

עוד הם כתבו כי "חזרת עם ישראל לארצו היא דבר שלא ייתכן".

כך כתבו והתבטאו רבים מהמנהיגים המנותקים מהתורה, שלצערנו לא השכילו ולא הבינו את נצחיות התורה.

על פי דרך הטבע אכן צדקו דבריהם. ארץ ישראל באותו זמן היתה במצב של שממה מוחלטת כבר קרוב לאלפיים שנה, ועל פי דרך הטבע לא היתה שום סיבה שהמצב הזה ישתנה, וגם אם ישתנה המצב הזה, זה יהיה תהליך של שנים רבות עד שתחזור הארץ להיות מקום ישוב להמוני בני אדם, משום שהארץ אינה יכולה בבת אחת כל כך הרבה אנשים, בפרט לאור העובדה שבאותה תקופה רוב שטח הארץ היה מדברי, ולא היה שייך להקים יישוב המוני בתנאים כאלו.

ההיסטוריון שמעון דובנוב כתב בשנת תרנ"ח **שלפי חישוביו האופטימיים ביותר** בישראל בשנת 2000 (תקס"ט) יהיו כ-500,000 יהודים!

וכך תיארו את מצב הארץ אלו שביקרו בה באותם שנים: **בשנת תקצ"ה** כתב אלפונסו דה למרטין שהיה שר החוץ של הרפובליקה הצרפתית השנייה: "מחוץ לעיר ירושלים לא ראינו שום דבר חי לא שמענו קול חיים... דממה נצחית ומוחלטת שולטת בעירה, בדרכים, בארץ".

כעשר שנים אח"כ בשנת תר"ד כותב ויליאם ת'קברי על הדרך מיפו לירושלים: "האזור שומם ואנו נוסעים בין מה שנראה כמפלי מים מאובנים. לא ראינו שום בעלי חיים זזים בין גושי האבנים. בקושי תריסר ציפורים לאורך כל המסע".

בשנת תרי"ז דיווח הקונסול הבריטי ג'יימס פין: "הארץ ריקה מתושבים בדרגה רצינית ולכן הצורך הגדול ביותר שלה הוא קבוצה של תושבים".

אך הנה הכל השתנה בצורה שאף אחד לא האמין, לאט לאט התגבר זרם העליה לארץ, והארץ קיבלה את עם ישראל כאם המקבלת את בניה:

בשנת תרע"ט חמש אחוז מהיהודים היו בארץ, ואילו השאר היו בחו"ל, **בתש"ח** מספר היהודים בארץ היה 650,000 לעומת יהודי הגולה שהיו באותה תקופה 16,150,000 [ובאמריקה קרוב לחמש מליון], לאט לאט השתנתה המציאות הזו **עד שהחל משנת תשס"ה** הארץ שבה הכי הרבה יהודים היא ארץ ישראל! **ובימינו** כמעט מחצית מיהודי העולם הם בארץ ישראל [ומסתבר שבין היהודים שומרי תורה ומצוות רובם נמצאים בארץ ישראל], לעומת זאת בגלות מתמעטים והולכים היהודים, כולל **באמריקה שמשנה לשנה מתמעטים בה היהודים** [חלק גדול על ידי התבוללות, ומתקיימת בהם הקללה 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם', ה' ירחם].

*

עוד דבר אנו רואים, **שככל שמתרבים היהודים בארץ, כך לעומת זה מתמעטים הגויים בארץ**, וכמו שהבטיחה התורה (שמות כג, כז) 'מעט מעט אגרשנו מפניך', וכן אמרו בזוהר (סו"פ ומלכא) שעתידים בני ישמעאל לשלוט בארץ **רק** כאשר היא ריקנית מישראל, ובעוד בשבשנת תרע"ח שמונים אחוז מהאוכלוסייה בארץ היו מבני ישמעאל, מאה שנים לאחר מכן התהפך המצב, והיום הם רק עשרים אחוז מהאוכלוסייה, ולמרות מה שנראה שעל פי דרך הטבע הם צריכים להתרבות, ולמרות האזהרות החוזרות ונשנות מפיהם של קטני אמנה שעל פי דרך הטבע עוד מעט יהיה כאן רוב של בני ישמעאל, הם מתמעטים והולכים ועם ישראל הולך ומתרבה בארץ הקודש.

*

גם בענין פריחת הארץ אנחנו רואים ניסים גדולים, ורק נציין דוגמא אחת. **עד לפני מאה שנה** היו צומחים כשבע עשרה עד עשרים חיטים מכל חיטה שנזרעה בארץ, **לפני ארבעים שנה** היו צומחים שבעים חיטים מכל חיטה, **והיום** מכל חיטה יוצאים כשבע מאות חמישים חיטים בממוצע! לפי ארגון המזון העולמי fao התנובה של ארץ ישראל היא כמעט פי שלשה מהממוצע בעולם.

ונסיים בדבריו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (משנת הגרי"ש "פסח" עמ' תג) 'וכבר אמר דוד המלך (תהלים קו, ז) אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רוב חסדיך וימרו על ים בים סוף". **גם לראות ניסים גלויים אין הכל רואים וצריך להיות "משכיל" בשביל לראותם!**.

יהי רצון שאכן נזכה להשכיל בנפלאות ה' יתברך אתנו, ועל ידי זה נוכל להתחזק בהכרה הברורה 'כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע להם'.

בברכת התורה, העורך

המשפט" לפי שכר ועונש, והם מידות ההנהגה שהקב"ה מנהיג בהם בעיקר **בעולם הזה**,

ג' מידות עליונות – כתר חכמה בינה – זו "הנהגת היחוד", שזה לא לפי מעשה בנ"א, אלא בגלל רצונו "היחיד" והתכליתי של ה' שכל המשפט הוא אמצעי להגיע לזה, והוא הרצון להיטיב בחינם.

"אינן פועלין לפי מעשי בני אדם, שהן למעלה מהנהגה, והן רחמים גדולים, שהן פועלים לפי רצונו ית"ש בעולם, **לא לפי המעשה** [לא בהנהגת שכר ועונש].

אלא שה"חכמה" - יותר רחמים מבינה, שהוא [החכמה] **בלא צמצום.**

וה"כתר" - הוא רחמים עד אין קץ, שהוא לפי התכלית לו ית', שהתכלית הוא לפעול מדתו שהוא להיטיב לכל [בחינם ולא לפי חשבון של שכר ועונש].

והגר"א ממשיך שם שעיקרם **באלף השביעי**. ולפעמים ה' מנהיג בהם מעט גם **בעולם הזה**, ו**בגאולה** שבאה למען שמו באהבה.

◈

"אָז" - יָשִׁיר מֹשֶׁה

הפיכת 'ז' - ל-'א'

והנה שלשת הספירות עליונות – שכולן רחמים - הן: "**כתר חכמה בינה**". ושבע הספירות התחתונות – הממוזגות בדין ורחמים - הן: "**חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד מלכות**". וכנ"ל.

אמנם יש בחינה מסויימת – שבה מונים את הז' ספירות תחתונות מ"חכמה" - "**חכמה בינה, חסד גבורה תפארת, נצח הוד" -** שהם **"הנהגת המשפט"**, ביחס ל"**כתר"** שהוא "**הנהגת היחוד**", כי בו יש רחמים עד אין קץ. וכנ"ל[1].

וזהו שכתב הגר"א הנ"ל:

"**וזהו 'אז'. א' - כתר, על ז' - מחכמה עד הוד"[2].**

ויש לבאר בענין ה"**אז**". שכל ה"**ז**" מידות תחתונות שהם "הנהגת המשפט" – הופכות ל"**א**" דהיינו הנהגת "כתר".

שכאשר עולים גבוה עד ימות משיח, ועוד יותר עד האלף השביעי - כל הנהגת המשפט **מתהפכת ומשמשת** להנהגת היחוד להיטיב ללא גבול, לא לפי המעשה.

המידה העליונה – שכולה רחמים
א. [א' ד"אז"]. כתר
ז' מידות תחתונות - חסד ודין
א. חכמה
ב. בינה
ג. חסד
ד. גבורה
ה. תפארת
ו. נצח
ז. [ז' ד"אז"]. הוד
מידות ההשפעה בפועל לבריות
א. יסוד
ב. מלכות

◈◈◈

כשהדברים מתנהלים במידת ההוד –

כל ז' ההנהגות שמעורבות בדין - נהפכות ל'א', רחמים אין קץ

ומי המידה שגורמת להפך את הכל? – מידת "**ההוד**", שיש בה שני היפוכים – בתחילה **הרע יונק מהטוב ומתחזק על ידו**. ואח"כ **חוזר הטוב ומתגבר ומשעבד את הרע שישמש אותו**.

ואז כשנעשה פעולת ההיפוך ב"הוד" - זה גורם להפוך לא רק את הרע **המקומי והנקודתי** שנעשה עכשיו בקלקול ה"הוד", אלא זה גורם **להפוך את כל הקערה על פיה**, שכל ההנהגה, **על כל שבע מידותיה** - תעלה עד מידת "**כתר**" – כלומר, שכל הדין המעורב בהנהגה, שמכוחו יוצא הרע - יתהפך וישתעבד לטוב ולרחמים. וההפיכה הזו – מגיעה מכח תיקון מידת ההוד (לאה לל"ח בלכות נת, ח).

וכמש"כ הרמח"ל (נימוקי המחזור):

"ועד בשחק נאמן סלה. כי **ההוד** נפגם בגלות, אבל **הלבנה שחוזרת ומתחדשת** – מעידה על **תיקון ההוד**".

"תיקון ההוד" אינו עושה רק את **התיקון העצמי שלו**, אלא זה מביא **לתיקון הלבנה**, דהיינו **"המידות שה' מנהיג את הבריאה בכלל, ואת עם ישראל בארץ ישראל בפרט"** (עיין "לעת תבונות" סי' קסח) - שיעלו למעלה למעלה עד הראש, ועד שיתקיים (ירמיהו יז, יב) "**כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרֵאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ**" – ש"**מָקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ**" שהוא "**כִּסֵּא כָבוֹד**" - יעלה עד "עתיק יומין" שהוא "**מָרוֹם מֵרֵאשׁוֹן**" - גבוה ומשפיע על ה"כתר" ראשון למידות ההנהגה (רמ"ל וולמ'ל, ירמיה עמוד קל"ו; ועיין זוה"ק סו"פ מטורע. הובא בגליון 41).

◈

וזהו הענין שתיקון ה"**הוד**" מביא ל"**אז**", **שמהפך** את כל ה**שבע** מידות - שהן הנהגת המשפט – למידה **א'** - שהיא הנהגת כתר רחמים אין קץ.

[וזהו שכתוב (לפניה ג, טו): 'כִּי **אָ-ז אֶהְפֹּךְ** אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה' לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד'. - ה"**א-ז**" הוא הנהגת ה"**אֶהְפֹּךְ** אֶל עַמִּים" - שהם מצד הדין הקשה (זו"ח מטוטס), שיהפכו להיות עובדי "ה' **אֶחָד**" – שעבודתם תהיה לעורר 'הנהגת היחוד' (כתר) שכולה חסד ורחמים].

◈

"הודאה"

"שִׁבְחָהּ שֶׁל מַטְרוֹנָה - בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקַלֶּסֶת מִצָּרוֹתֶיהָ"

ואז מגיעה ה"הודאה", שעיקרה על כך שמתגלה שה' אחד, שגם **הרע** והדין - משועבד **לרצונו**,

---

[1] ובזה יש לבאר מה שאמרו (תלמוד ירושלמי מכות פ"ב ה"ו):

"שֶׁאָלוּ לַ'**חֲכָמָה**' - חוֹטֵא מַהוּ עוֹנְשׁוֹ, אָמְרוּ לָהֶם (משלי יג, כא) 'חַטָּאִים תִּרְדֹּף רָעָה', שֶׁאָלוּ לִנְבוּאָה [**בינה** (תיקוני זוהר מט, ח): "ומבינה נביאים"; רמז"ו דכריס משנ"ת עמ' י"]] - חוֹטֵא מַהוּ עוֹנְשׁוֹ, אָמְרָה לָהֶן (יחזקאל יח, כ) 'הַנֶּפֶשׁ הַחוֹטֵאת הִיא תָמוּת', שֶׁאָלוּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא [כאן הכוונה ל'**כתר**'] - חוֹטֵא מַהוּ עוֹנְשׁוֹ, אָמַר לָהֶן יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְיִתְכַּפֵּר לוֹ".

[וזהו כשיטת ר' יוסף גיקטיליא ('שערי אורה' ש"ה – הובא ב'פרלס רמוניס' שער ח פרק י) ש'האחוריים של חכמה הן **דין** כנגד הכתר'. ומאידך לשיטת הרמ"ק "חכמה" יש בה פחות "כח רחמים" מכתר, אך לא שייך בה שם דין כלל. אך עי' 'אדיר במרום' לרמח"ל (עמ' שיח): '... שלפעמים [הכתר] אינו מתגלה, ואז המוחין עצמן [חכמה ובינה] אפשר להם להיות דין'].

[2] ונשארו "יסוד מלכות" **שהכל כבר מוכן לפניהם, ואינם מוסיפים בעצם יותר ממה שהיה לפניהם**, כי כל המידות שמעליהן – הן כמו כל עבודות הכנת התבואה והלחם בחוץ, אלא שהיסוד צריך ללקט הכל לתוך הבית, וכמש"כ אצל יוסף הצדיק שהוא כנגד מידת יסוד - '**וַיִּלְקֹט יוֹסֵף** אֶת כָּל הַכֶּסֶף.. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פַרְעֹה' (כלאשית מז, יל; זוה"ק מקץ קף קלו, כ), ולהשפיע את הלחם ל"מלכות" - '**וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף** אֶת ... כָּל בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף' (כלאשית מז, יב; תיקוני זוהר כ,כ; טו,ב; וזוה"ק מ"ג קף שב,ח).

והמלכות מחלקת הלחם לכל ישראל, וכמש"כ אצל דוד המלך שהוא כנגד מידת מלכות – '**וַיְחַלֵּק [דוד]** לְכָל הָעָם... לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם אַחַת' (שמואל ב–ו,יט; זוה"ק בלאשית קף יח, ח).

המשך בעמוד הבא

נבואות ה' לאחרית הימים

בימות משיח בן יוסף - מתגדל הרע
ובימות משיח בן דוד – הוא נהפך לטוב

"משיח בן יוסף הוא תחילה - ואז יתגבר הסט"א ביותר"

"משיח בן יוסף" שהוא תחילת הגאולה – הוא הזמן המקביל **לתחילת הגאולה במצרים**, שמשה ואהרן באו לפרעה לומר לו שישלח את ישראל, ואז פרעה הכביד את העבודה, שעל זה נאמר **"ותחלת הגאולה הוא הצרות... כמו במצרים 'תכבד העבודה'** וכו'" (הגר"א בביאורו לתיקוני זוהר תקון – דף כז טור ב ד"ה ומע"ג דלוקימנא):

וכמש"כ פה שלישי להגר"א - הגרי"א חבר זיע"א (ליקוטי הגר"א דף מ, ב):

"דתרין [שני] משיחין הם... **ומשיח בן יוסף** הוא תחלה, ועליו נאמר ופדויי ה' ישובון כו' שעל ידו יהיה קיבוץ גלויות, שהוא הגואל הראשון, **ולכן אז יתגבר הסט"א ביותר, בעקבות משיחא**, שהנחש אחיזתו בעקב, בסוד ואתה תשופנו עקב, ויגע בכף ירכו, והוא **בהוד** כידוע..".

ומבואר, שהצרות שנאמרו ב**"עקבתא דמשיחא"** – הכוונה על **ימות מב"י**. שהם הנקראים 'עקבתא דמשיחא'. כלומר העקב וההתחלה של הקומה המלאה של המשיח. וכן מבואר בביאור הגר"א על מגילת אסתר א, א ובעוד מקומות, ש"עקבתא דמשיחא" הוא כינוי לימות המשיח עצמם, והכוונה לתחילת ימות המשיח.

ועל זה כתוב (תהלים ג, טז) "אֲשֶׁר אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה". ומבאר הגר"א (שם): "הוא **בימי משיח בן יוסף**, כמ"ש והיתה עת צרה". והיינו, שבימי משיח בן יוסף יש מנוחה משעבוד מלכויות, ויש התגברות הצרות המנויות בסוטה מט.

◈

בימות "משיח בן יוסף" – נוצר הדם.
בימות "משיח בן דוד" – הדם נהפך לחלב.

וכל זה הכנה **ל"משיח בן דוד"** – שאז כל הרע והכבדת היסורים שנעשו בימות משיח בן יוסף – נהפך לטוב. וכמש"כ הגרי"א חבר זיע"א ("היכלות הזוהר" עמוד רי"ג – על דברי הזוהר פקודי, דף רנז, ב):

"... לימות המשיח בסוף האלף השישי שאז יעביר הערלה ונתגלה החסד – אז יקויים (ישעיהו סו, יא) 'לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ', שאז 'הניקה בנים שרה' ... **ששם דם נעקר ונעשה חלב,** וסוד הדם הוא אחר חבלי משיח, שאז נשיך הנחש בהוא איילתא ולחיך דמא, שהוא דם טמא, שיוצאים הסיגים, והוא הבירור שיהיה לעתיד לבוא, **ואחר הלידה נהפך הדם לחלב** בסוד 'שְׁמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי' [משיח בן יוסף בשמאל] ואחר כך 'וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי' [משיח בן דוד בימין], ששמאל דוחה ואחר כך ימין מקרבת... **משיח בן יוסף בתחילה, ואז סוד הדם - חבלי משיח, בחינת שמאלא ... ואחר כך משיח בן דוד... ואח"כ** 'וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב' (כלאכיים מט, יד).

◈

"דם נעכר ונעשה חלב" – מגלה יחוד ה'

זו ההנהגה של ימות משיח בן יוסף, שמתרבה דם טמא ורע, ובימות משיח בן דוד הדם נהפך לתענוג מזוכך שבעתיים וכולו קדושה. וזו ההנהגה של **"דם נעכר ונעשה חלב"**, והנהגה זו היא כדי **להביא ליחוד ה'**, להראות שהרע והטומאה משתעבדים לקדושה, וכמו שאמרו (נדה ט, ב):

"דם נעכר ונעשה חלב - דברי ר"מ, א"ר אלעאי: מאי טעמא דר"מ - דכתיב מי יתן טהור מטמא לא אחד".

ופירש"י:

טהור מטמא - חלב מדם: **לא אחד** – בתמיה, כלומר **יחידו של עולם.**

כלומר, שע"י שהרע והטומאה משתעבד לקדושה - מתגלה **יחוד ה'.**

◈

'לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ' – כי היא "ארץ זבת חלב ודבש" - שהופכת הרע לטוב

וכפי שכתב הגרי"א חבר - זהו התנחומים שנאמרו בכתוב (ישעיהו סו, יא): 'לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ', שזהו "תנחומיה של **ציון**, כי זה כח של ארץ ישראל – ארץ זבת **חלב** ודבש, הופכת הדם לחלב, ואת הדין הקשה לדבש, וכמו שאמרו בזוהר ויחי (דף רמ, ב): "**מֵעַז יָצָא מָתוֹק**".. **אלמלא תוקפא דדינא קשיא לא נפקא דבש**". והוא מצד מידת **ההוד** שמשעבד הרע לטוב (זוהר ויקהל ז, ב).

כי ארץ ישראל היא התפשטות קדושתו של ביהמ"ק. שעליו נאמר **"וְהַהוֹד' - זו בית המקדש"** (כלכות נח, ב). – שהוא מהפך הרע לטוב.

ואכן "משיח בן יוסף" - בימות "משיח בן יוסף" - הוא במידת ה"**הוד**" (זוה"ק בהעלותך דף קנג, ב), שמגדל הרע כדי שאח"כ יהפך לטוב, עד שמכוחו באים ימות "משיח בן דוד" שיעלה את ההנהגה עד מידת "**כתר**" – שהופך את כל הדין לרחמים אין קץ (תיקונים תקסיס לרמח"ל, תיקון כ"ז), ועד "עתיק יומין" שהוא גבוה ומשפיע על ה"כתר" (רמ"ל וואלי, ירמיה עמוד קל"ו).

המשך מעמוד קודם:

שהוא הטוב והרחמים. וכמו שכתב הרמח"ל (תפילה רכ"ז):

"..פקרו האפיקורסים שהם אומרים שתי רשויות ח"ו, אבל תקון הכל **'הָבָה לָנוּ עֶזְרָת מִצָּר'** (תהלים ס, יג), **שמתוך אותה הסטרא אחרא עצמה תקון ינתן לנו, אז יוודע שאין אלוה אלא אחד**".

כלומר, שהאפיקורסים שרואים בעולם טוב ורע, דין ורחמים, אומרים שני רשויות הן ח"ו, וכל אחד יש לו רצון אחר ופעולה אחרת, והתיקון לזה הוא שה' יוציא את העזרה והישועה **מתוך הצר עצמו**, ועל דרך מה שאמר הפייטן "וממכה עצמה מתקן רטיה" (יעויין במהרש"ל כ"ק ס, ב), ובפסיקתא (פל"ג): "בדבר שאני מכה בו אני מרפא שנאמר (ירמיה ל, יז) כִּי אַעֲלֶה אֲרוּכָה לָךְ **וּמִמַּכּוֹתַיִךְ** אֶרְפָּאֵךְ נְאֻם ה' [מהמכות עצמם אמציא לך רפואה]".

ומסיים הרמח"ל: **"ואז יוודע שאין אלוה אלא אחד"**. שברא גם את הטוב וגם את הרע, ושולט על שניהם להביא דרכם את הטוב השלם.

◈

וזה עיקר **השבח וההודאה** – על כך שגם אויבי ה' משועבדים תחתיו, וכמו שאמרו בדברים רבה (פ"ג ס"ו):

"'בָּרוּךְ תִּהְיֶה **מִכָּל הָעַמִּים**' (דברים ז, יד), אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, **אֵין שִׁבְחָהּ שֶׁל מַטְרוֹנָה** בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקַלֶּסֶת מִקְּרוֹבוֹתֶיהָ, **אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקַלֶּסֶת מִצָּרוֹתֶיהָ.**

וכתב רמ"ד וואלי (שיר השירים, עמ' ס"ו):

'רָאוּהָ בְנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ' (שה"ש ו, ט) - אלו הנשמות הקדושות שמאשרות האי מלכותא קדישא [השכינה הקדושה]... **אבל אין שבחן של הנשמות הקדושות עושה כל כך נחת רוח אל מלכות שמים, כמו שעושה לה השבח שעולה מן הנכריות,** שהרי הנשמות הקדושות הן איברי השכינה ממש, וכאילו היא משבחת את עצמה, והכתוב אומר: יהללך זר ולא פיך. וזהו הטעם שאמר **'מְלֻכּוֹת וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ'** - כי שבחן של אלו גורם נחת רוח שלם אל השכינה, כמו שגורם נחת רוח אל האדם, **כאשר מזלזלין ומחרפין מובאים ומוכרחים לספר בשבחו, כי זהו סימן הצלחתו – שיהיו אויביו נכנעים תחתיו וסרים אל משמעתו, ומודים לו בכל מידותיו**".

◈

ובזה מובנים דברי הזוהר הנ"ל (תיקוני זוהר תיקון י"ג, דף כח, ב):

הַשְּׁמִינִי **בְּהוֹדָאָה**, וּבוֹ הָיָה מְשַׁבֵּחַ דָּוִד הוֹדוּ לַה', וְזֶה **הוֹד** וַדַּאי... וּבוֹ שִׁבַּח מֹשֶׁה **אָז**, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב **אָז** יָשִׁיר מֹשֶׁה".

שעיקר ה"**הודאה**" - הוא על הנהגת ה"**הוד**", וכמו שאמרו (זוה"ק פנחס רכג, ב): **"הוֹד - בּוֹ 'הוֹדוּ לַה'"**, וכתב רמ"ד וואלי (דברי הימים, עמוד לו): "הודו לה' קראו בשמו... **ועיקר ההודאה - על תיקון ההוד**". וב"אמרי נועם" (לתלמיד הגר"א – דברות נח, ב): **"וההוד** - זו בהמ"ק". שבמקדש אומרים **שירות ותשבחות**".

וזהו משום שה"**הוד**" מביא ל"**אז**", שמהפך את כל **הז'** - שהן הנהגת המשפט – **לא'** - שהוא הנהגת "כתר" - רחמים אין קץ.

ומסיים הזוהר:

"אָז תִּקְרָא - וַה' יַעֲנֶה".

כאשר **"תִּקְרָא"** לה' שיפעיל את ה"**אָ-ז**" – שיהפוך את כל **ז'** ההנהגות שמעורב בהם הדין, למידה **א'** של חסד ורחמים - בזכות זה **"וַה' יַעֲנֶה"**.

◈◈◈

"ותחלת הגאולה הוא הצרות... כמו במצרים תכבד העבודה".

עכשיו נשוב למרע"ה שאמר "לָמָה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה גַּם לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי: **וּמֵאָז בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה** וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ", ושאלנו מדוע היה קשה למשה רבינו דווקא עכשיו ולא בכל שנות השעבוד.

אמנם הביאור הוא שהקושיא של משה היתה, מכיון שהגיע זמן הגאולה – ואשר על כן שלחתני, למה עדיין החושך נשאר.

ולא רק שהחושך נשאר – אלא הוא **התגבר.**

ולא רק שהחושך התגבר – אלא **שהוא התגבר מחמת הטוב**, דהיינו מחמת פעולות הגאולה עצמם, שמה ששלחתני אל פרעה - זה גרם ל"אֲשֶׁר הִבְאַשְׁתֶּם אֶת רֵיחֵנוּ בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לָתֶת חֶרֶב בְּיָדָם לְהָרְגֵנוּ" (עיין רמ"ל וואלי שמות עמוד ע"ח–פ).

◈

ועכשיו משה בא לתקן, ואומר, שהתשובה למה שטענתי "לָמָה הֲרֵעֹתָה..." - היא כמש"כ הגר"א (בביאורו לתיקוני זוהר תקון – דף כז טור ב ד"ה ומע"ג דלוקימנא):

"ותחלת הגאולה הוא הצרות... כמו במצרים 'תכבד העבודה' וכו'".

גם **"צרות תחילת הגאולה"** - שהרע מתחזק מחמת פעולות תחילת הגאולה – גם זה **חלק מהגאולה**, כי בתחילה ה' מכין את **הרע** שהוא עצמו יתהפך לטוב, שהמר נהפך לכלי רפואה והטבה.

וכל זה הכנה כדי שאח"כ יהיה הנהגת ה"**אז**" – שכל **ז'** מידות הממוזגות בחסד ודין – יהפכו כולם לחסד גמור.

וזהו אז **ישיר** משה – לשון **עתיד**. שלא תאמר שהשירה היא רק על ה"אז" של ה"סוס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם", אלא גם על **ה"אז" הראשון**, על ה"**מֵאָז** בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה..."., שבאותה שעה ה"שירה" היתה בבחינת **"עתיד"**, כי עוד לא ראו את הישועה, גם ה"אז" ההוא - היה הכנה לשירת משה, כי ה"**מֵאָז** בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה" - היה מצד מידת ההוד, שכל הרע ההוא נהפך לטוב, ולא רק שזה נעשה "הפיכת רע לטוב" - באופן נקודתי ומקומי לאותה שעה, אלא נעשה כאן הכנה לשלמות הבריאה, שהוא הפיכת **"אז"** - שכל **ז'** מידות של הנהגה – נהפכו **לא'** כתר. רחמים אין קץ. [במדרש הנ"ל - יש שלש פעמים שחוזר על עצמו הענין שה' מרפא עם המר. א]. העץ המר – שאיתו ה' המתיק את המים במרה. ב]. הצדיקים - שמתקנים במה שקלקלו. ג]. ההודאה על הכבדת השעבוד, שנהפך ל"א-ז"].

מדברי רבותינו

מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א[1]

הכל מעלין לארץ ישראל

אחד מחו"ל אמר קמי רבינו: קשה לאשתי לחשוב לעבור לארץ ישראל, אמר רבינו: **תגיד לה שזה מצוה, ועוד מעט כולם יבואו לארץ ישראל. תוסיף לומר לה: האם גם כשהמשיח יבא לא תסכים לבא לארץ ישראל?** ("לבכי שי"ח" גליון 118, בחוקותי תשע"ה).

◈◈◈

אסור לצאת מארץ ישראל

"אספר מה שהייתי נוכח שם בשעת מעשה - שגביר אחד הציע להגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א שיבוא לחו"ל למשך שבוע ימים, והבטיח לו מיליאן דאללער, והשיב הגרח"ק "**מען טאר נישט ארויסגיין פון ארץ ישראל**" [**אסור לצאת מארץ ישראל**]. ("בלילי הוי עובלא" להר"ר שמואל דוד הכהן פרילמן שליט"א, עמוד ס').

◈◈◈

אמונה תמימה - פוטרת מהצורך ליסוע לחו"ל לפרנסה וכו'.

"במוצ"ש שעבר נכנס למרן הגרח"ק, ראש כולל חשוב שהיה אמור לטוס למחרת לחו"ל לגיוס כספים, לקבל את ברכתו לקראת הנסיעה. כשאמר להגר"ח שנוסע לחו"ל, **הגיב מיד למה לצאת לחוץ לארץ!** הדבר היה לפלא גדול כי לפניו היה מנהל מוסד אחר שאמר שנוסע לחו"ל ומרן ברכו בברכה והצלחה, ראש הכולל אמר שהוא בעל חוב והוא חייב הרבה כסף לאברכים ואיך יכול להשאר ולא לצאת לחו"ל לאסוף כסף, **אך מרן הגיב ואמר תסע לצפת!!! לא לחו"ל!**

ראש הכולל יצא מהחדר ופגש ידיד וסיפר את לו דברי הגר"ח, הידיד נכנס איתו שוב ואמר להגר"ח שהוא חייב הרבה כסף וכו', הגר"ח אמר לו אם אתה רוצה תסע, אבל אני נתתי ברכה על נסיעה לצפת!

ראש הכולל שמע לדברי הגר"ח ביטל את הטיסה ונסע למנוחה בצפת. ביום ראשון בערב הלך לבית הכנסת צאנז בצפת ולמד עד שם שנרדם על השולחן, בשעה 10:30 התעורר ושאל מישהו מתי יש מניין למעריב, אמרו לו שיש כאן במקום מעריב בשעה 11:00, וכך נשאר במקום עד 11 והתפלל מעריב, לתפילת מעריב ראה שהגיע למקום יהודי אמריקאי, ולאחר התפילה החליט לגשת אליו ולנסות את מזלו. ראש הכולל סיפר ליהודי הנ"ל את דברי הגר"ח, והוא - כמו בסיפורים - מיד שאל כמה כסף אתה צריך, ראש הכולל השיב את הסכום שחסר לו, הלה אמר לו תן לי לבדוק את זה, **ולמחרת הגיע עם 2 צ'יקים על כל הסכום!! ובנוסף אמר שישתדל לעזור גם לו בהמשך!**

וכשסיפרו לרבינו את דבר המעשה אמר בזה הלשון: "**מי ששומע ומאמין ה' עוזר לו**"[2]. ("לבכי שי"ח" גליון 208, ויקב תשע"ז).

◈

לימוד תורה כמצוותה - פוטר מהצורך לנסוע לחו"ל לפרנסה

קיץ תשע"ד: סיפר לי רב העיר מודיעין עילית הג"ר מאיר קסלר שליט"א: ראש כולל בעירנו משתדל מאד לתת את החלוקה לאברכים בזמן (הזמן שלו הוא 15:3 למנינם). בחודש האחרון לא היה כלום **וחשב לנסוע לארה"ב**, הוא בא לשאול כאן את רבינו, והתשובה היתה בזה הלשון: "**אתן לך עצה טובה יותר. הנה בתשע"ה היא שנת שמיטה, תתיישב ללמוד הלכות שמיטה**".

הוא חשב כי רבינו לא שומע טוב ואמר: אינני מבקש עצה לשיעורים בכולל, אני מבקש עצה לכסף. **ושוב חזר רבינו: "העצה ללמוד שביעית".**

וכיון שכל ניהול ענייניו הם עפ"י עצת חכמים, הוא התיישב ללמוד שביעית.

והנה התאריך 15 הוא באסרו חג, וכבר הגיע ערב יו"ט ואין כלום, לפנות בוקר בערב פסח (שעות הלילה שם בשלה"ב) ראש הכולל הרים טלפון לאחד מנדיביו ולא ענה. הוא השאיר תא קולי ולאחר כמה דקות הגביר חוזר אליו ושאלו מדוע טלפן, וראש הכולל סיפר לו שהוא במצב דחוק ומבקש עזרה, הגביר התענין: **'מתי אתה בא לארה"ב'? הוא ניסה להתחמק מתשובה, אך הוא שאלו 4 פעמים וכבר לא יכול יותר להתחמק וסיפר לו את הסיפור עם הגר"ח**, שאלו הגביר: 'מה ענין שביעית לצ'קים של אברכים'? אבל מיד שאלו: 'כמה אתה צריך'? ענהו ארבעים אלף דולר, **ההוא אמר: ביום ה' שזה 'אסרו חג' יהיה אצלך ארבעים אלף דולר**. ע"כ.

[שאילה]: האם כוונת רבינו היא מחמת שבשביעית יש "וציוויתי את ברכתי"?

[תשובה]: לא, **כיון שהזמן של שביעית קרוב, חובת השעה עתה ללמוד שביעית, ואם עוסקים בתורה כזו שצריך לעסוק בה, העסק הזה מביא ברכה.**

[שאילה]: ואם צריך תפילין ועוסק בהלכות תפילין נמי כן?

[תשובה]: שביעית זה שייך לציבור ("כל משלותיך" עמ' תי"ט).

◈◈◈

סגולה לישועות - להתפלל בארץ ישראל

ילדה מארגנטינה בת 12 במשך שבעה חודשים שיש לה חום גבוה וכאב ברגליים עד כדי שאינה יכולה לעמוד על רגליה. בבדיקות שערכו הרופאים נמצא שיש לה משהו ואינם יודעים כיצד לטפל. והרופאים בארגנטינה מייעצים לטוס לרופא מומחה בעולם, ויש אפשרות לנסוע לבוסטון.

לפני חודשיים שאלנו למרן הגר"ח שליט"א בענין הזה, וענה: "השם יעזור שב ואל תעשה". וב"ה המצב הוטב. ועכשיו בחודש האחרון המצב החמיר ויש לה כאבי ראש נוראיים. השאלה האם לטוס לבוסטון. ולגופו של ענין, הרב פירר מייעץ לנסוע.

[תשובה]: "**שלא תיסע אין בכך שום תועלת, שתבוא לארץ ישראל להתפלל**".

[שאילה]: היכן להתפלל?

[תשובה]: "**בכותל המערבי**" (פ.ה. עיי"ש עמוד רט"ו).

[שאילה]: עם מי שתבוא עם האבא או האמא?

[תשובה]: "**עדיף עם שניהם**".

האם כוונת רבינו שתבוא לכותל ויתפללו ויחזרו?

[תשובה]: "**כן**".

הם באו לארץ ישראל והתפללו בכותל, נכנסו לרבינו וברכם, ואחרי כשבועיים אמרו לנו שהיא בריאה לחלוטין ("כל משלותיך" עמוד רס"ח).

◈◈◈

יציאה לקברים בחו"ל

[שאילה]: בשערי תשובה תקס"ח כתב שלקברי צדיקים מותר לצאת לחו"ל, האם עבדינן הכי?

[תשובה]: "**כתוב בזה, אבל קשה להקל בזה**".

[שאילה]: בשערי תשובה סס"ו תקס"ח שמותר לנסוע לקברי צדיקים לחו"ל, מה למעשה?

[תשובה]: "**קשה להתיר. מצוה גדולה יותר היא, להיות בארץ ישראל. ובירושלמי מו"ק פ"ג ה"א - שעדיף לחלוץ מלצאת לייבם בחו"ל, ואין הטעם משום שהיא תבוא לכאן**".

◈

[שאילה]: אשה פלונית שואלת האם לנסוע לליז'נסק, כי עתה היארצייט של רבי אלימלך, וחלמה כי נוסעת לשם?

[תשובה]: "**תאמר לה, כי להישאר בארץ ישראל זה יותר מצוה**".

◈

אחד בא לרבינו שיברכו שנוסע לחו"ל עם בנו היום כ"ח תמוז תשע"א, שאלו רבינו להיכן אתה נוסע? ענהו לאומן.

[אמר לו רבינו]: "**אינני יודע אם מותר לנסוע לחוץ לארץ בשביל כך... וכי חסר בארץ ישראל להיכן לנסוע? תיסע לרשב"י**".

[השיב אותו אדם] נסעתי ולא נושעתי עדיין, והצדיק הבטיח שיעזור למי שבא לאומן, ועשה עדים על כך, זו מצוה.

[תשובת רבינו]: "**תיסע להאר"י הקדוש. גם ארץ ישראל זו מצוה**".

השואל לא עזב את המקום אלא עמד על עומדו, ורבינו שתק וסעד פת שחרית. אמרתי לרבנו, אני חושש שיעמוד כאן עד שעת מנחה. ענה לי: "**אם כן זה טוב, כי בינתיים יעבור הזמן של נסיעתו**". ובסופו של דבר בשום אופן לא בירכו על נסיעה, אף שהפציר עוד ועוד, רק בירכו בברכות אחרות ("כל משלותיך" שו"ת ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א - מרסיימות הג"ר אליהו מן שליט"א. עמוד קי"ג- קט"ו).

◈◈◈

גם יהודים שמתנהגים כגויים - להשתדל שיעלו לארץ ישראל

"באחד מימי השבוע נכנס אל רבינו אחד הרבנים הגדולים בגרמניה, בעיר פרנקפורט דמיין. אותו רב שליט"א תיאר לרבינו על המצב שיש שם, כשבעים אלף יהודים ורח"ל רובא דרובא שם אינם יודעים מאום ביהדות. לא שבת ולא מילה, לא כשרות ולא טהרה, ממש [=מתנהגים כ]גוים לכל דבר, ה' ישמרנו. והוא משתדל מאוד לעורר את זיקת היהדות ולהאיר את ניצוץ שלהבת התורה בהם, ואכן, ב"ה לאט לאט הוא מצליח להחזיר עוד ועוד יהודים לחיק היהדות. מרן שליט"א: **כדאי להמליץ להם לבוא לארץ ישראל. זה עצמו מצוה, לגור פה"** ("לבכי שי"ח" גליון 182, בלק תשע"ו).

[א.ה. יש להביא כאן מה שכתב בשו"ת "לבנימן אמר" מהגר"ח קנייבסקי שליט"א - וישלח (אות מ).

במדרש איתא שיעקב אבינו פחד מזכות מצות ישוב ארץ ישראל שיש לעשו. ויש לתמוה האם ישוב ארץ ישראל גרידא בלי מצוות הוי זכות, והא לכאו' אדרבה גרוע יותר לעבור עבירות בפלטרין של מלך (וכמש"כ הרמב"ן בדרשתו לר"ה)?

תשובה: **זה מצוה ככל המצוות.**

◈

כותב השורות ראה ג"כ כאשר **שני בחורים שאינם נראים חרדים על דבר ה'**, רצו ברכה ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א ליסוע לחו"ל למטרות מסויימות, **והגר"ח קנייבסקי שידל אותם להישאר בארץ ישראל**, ואמר להם שכל מה שהם רוצים להשיג בחו"ל - הם יכולים להשיג גם בארץ ישראל (הובא ב"נחלת ה'" גליון 31, תשרי תשע"ז. ועיי"ש עוד. - וע"ע גליונות 40 - 41 ב"מדברי רבותינו" - **הגאון רבי שרגא פייבל מנלובויץ זצוק"ל. ובמראה מקומות שם**).

---

[1] ב"נחלת ה'" - לפני ארבע שנים (גליון 8, טבת תשע"ה) נפתח דף חדש, כי לפני כן - מדור "מדברי רבותינו" היה קצר, ולא הוקדש לגדול אחד, אלא הוא היה ליקוט מכמה גדולי תורה. ומגליון 8 ואילך התחילה הקביעות להקדיש בכל גליון עמוד או שתים למדור "מדברי רבותינו", וכל המדור הוקדש כולו לגדול אחד [עד גליון 55 אב תשע"ח, שבו התחלנו בסדרת ליקוט מגדולי תורה בענין "שיבת ישראל לארצם"]. והראשון שבו זכינו לחנוך את המדור "מדברי רבותינו" באופן הנ"ל - היה מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

באותו חודש ג"כ נכנסנו אל הקודש פנימה עם "נחלת ה'" גליון 1, ומרן שר התורה שליט"א קרא אותו מראש ועד סוף במשך חמש דקות, ושיבח אותו.

*

בגליון זה נביא עוד **אומר הבא מן החדש מדברי מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א**. ימים על ימי מלך יוסיף ה' - עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

מכיון שישנם דברים רבים מרבינו שליט"א בענייני ארץ הקודש, אנו מביאים כאן קצת, ובעז"ה בל"נ בגליונות הבאים נביא דברים נוספים.

[2] עיין מדרש תנחומא (תזריע סימן ו):

"מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים. מטה ידו, בקש לצאת לחוצה לארץ. קרא לאשתו אמר לה: בשביל שבני אדם רגילין לבא אצלי לראות את הנגעים, קשה עלי לצאת מעליהם. אלא בואי ואני מלמדך שתהא רואה את הנגעים. אם ראית שערו של אדם שיבש המעין שלו, תהא יודעת שלקה. **לפי שכל שער ושער, ברא לו הקדוש ברוך הוא מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו.** יבש המעין, יבש השער. אמרה לו אשתו, ומה אם כל שער ושער, ברא לו הקדוש ברוך הוא מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו. אתה שאתה בן אדם, כמה שערות יש בך, ובניך מתפרנסין על ידך, **לא כל שכן שיזמן לך הקדוש ברוך הוא פרנסה. לפיכך לא הניחה אותו לצאת חוצה לארץ**".

ובויקרא רבה (טו, ג) מסיימים חז"ל: "...**שמע לה ויתיב ליה וקם ליה בריה [שמע לה ונשאר לשבת בארץ ישראל, וסייע לו בוראו, ומצא פרנסתו בארץ ישראל].**